

פגיעה מינית והאינטרנט: קבוצת השוים כשומרי סף או שומרי שתיקה

מירן בוניאל-נסים

בני נוער הינם פלח האוכלוסיה העושה שימוש רב, אינטנסיבי ומקיף ביותר באינטרנט. התנהגות זו מפגישה את בני-הנוער עם מגוון צמתים המחייבים קבלת החלטות שאינה פשוטה או מובנת מאליה בגיל זה. יתרה מזאת, הפער הדיגיטלי הקיים בין המבוגרים והנוער מותיר את האחרונים לקבל את אותן החלטות ללא הנחייה, הכוונה או ייעץ. נראה כי בני-הנוער חשופים לתכנים מורכבים, לא מותאימים ואף פוגעים באינטרנט בשכחות רבה, אולם המבוגרים אינם מודעים לכך במידה מספקת (למיש וריב"ק, 2007). חשיפה שכזו עשויה להותיר את הגולש הצעיר פגוע, כאשר פגיעה זו עשויה להשתרש ולהתעצם אל מול חוסר ההבנה של מובגר-אחראי שיתן סעד ותמיכה.

רשת האינטרנט הינה עולם ומלואו, לטוב ולרע. כפי שבמציאות הפיזית בני-נוער יכולים להתנהג בצורות שונות נוכח גורם לחץ או משבר (כמו: יצירה, שיתוף חברה, או אלימות, צריכה מוגזמת של סמים/אלכוהול/אוכל, וכדומה), כך גם באינטרנט מגוון האפשרויות מאפשר בחירה מגוונת של דרכים לפורקן. רבים מוצאים באינטרנט מקום לשיתוף ברגשותיהם – כמו קבלה ומתן תמיכה במסגרת פורומים שונים או כתיבה בבלוג – בשל אי-הנראות והעדר קשר העין המאפשרים ריכוז ברגש ופורקן אותנטי. יחד עם זאת, יש אשר מוצאים באנונימיות והריחוק הפיזי כמאפיינים מאלחשים המזרזים התנהגות אלימה שלא היו נוקטים בה בהכרח בציאיות פיזית.

בבואנו לבחון את נושא הפגיעה המינית באינטרנט יש להבחין בין פגיעה מינית אשר מתרחשת במרחב הוירטואלי לבין פגיעה מינית המתרחשת במרחב הפיזי ומקבלת ביטוי במרחב הוירטואלי. בנוסף, נראה שיש ניידות בין מרחבי הפגיעה דבר המחייב בחינה מקיפה של "זירת הפשע".

פגיעה מינית המתרחשת באינטרנט

כ-30 אחוזים בקרב בני-הנוער מציינים כי נשלח אליהם חומר מיני באינטרנט, וכ-50 אחוזים מקרב בני הנוער קיבלו הערות מילוליות באינטרנט. מאידך, אחוז מזערי (פחות מ-10 אחוז) מקרב ההורים חשב כי ילדם אכן נחשף לתכנים שכאלו ברשת (למיש וריב"ק, 2007). נראה כי בני-הנוער פוגשים בתכנים מיניים אם בצורה ויזואלית ואם מילולית, אם באופן יזום (חיפוש עצמאי) ואם שבלא כוונה.

כאשר מדובר בהטרדה מינית ברשת, זו יכולה לבוא לידי ביטוי בשליחת תמונות ו/או סרטונים פרובוקטיביים; שיח מטריד בעל תוכן מיני; ביצוע אקט מיני במסגרת שיח הכולל מצלמה; ועד למעקב וירטואלי, איומים ופריצה למחשב. נראה כי מעשים אלו אינם זרים לבני-נוער יותר מקריאות מטרידות ברחוב המתייחסות למראה חיצוני או לבוש. התנהגות בעלת נופח מיני באינטרנט שגורה ומוכרת עד מאוד לבני-הנוער, אם במסגרת הלצה, חיזור או פגיעה. כיוון ובני-הנוער עושים שימוש רב מאוד באינטרנט, קלים לשיח עם זרים ברשת ונכונים לבחינה עצמית וגבולותיהם, הם מהווים טרף קל למטרידים.

פגיעה מינית נוספת המתרחשת באינטרנט הינה אונס וירטואלי ([cyber-rape](#)). התנהגות זו מקורה במשחקי מחשב רבי-משתמשים, בעלי דמויות באנימציה איכותית (כדוגמת [second life](#)). משחקים אלו מלווים בציאט (תיבת שיח סינכרונית) בין השחקנים, במסגרתו לעיתים ניתן לחזות באונס מכון מראש ואלים במיוחד. למרות שמדובר באונס וירטואלי, דיווחים של שחקנים אשר חוו אונס מסוג זה הציגו תסמינים של פוסט-טראומה.

קשרים רבים מתחילים את דרכם באינטרנט, יש אשר מובילים לידידות כנה, חברות רומנטית ויש המובילים לפגיעה/ניצול מיני. המפגש באינטרנט לעיתים קרובות מתובל בציפיות חסרות שורשים. ניתן לתאר זאת כמעין השלכה פנימית על דמות וירטואלית, כאשר הציפיות ממלאות את פערי המידע עד כדי שכנוע עצמי. במקרים שכאלו מפגש כוזב ואף פוגע במציאות הפיזית מותיר את הנפגע מושפל, נבגד ומבולבל עד מאוד. עדויות מראות על נסיון עיקש להבין כיצד קשר שנראה כחלומי בתקשורת מקוונת הופך לסיט במפגש הפיזי. מדובר בתרמית והונאה רגשית פוגעת ביותר. באופן שכזה אין פלא שאנו נחשפים לעיתים מזומנות לכותרות המעידות על פדופיליה ברשת, עברייני מין אשר פועלים בחופשיות במרחבים שונים באינטרנט וכדומה.

נראה כי, רשת האינטרנט מזמנת מרחב חדש להתנהגות מוכרת וישנה של פגיעה מינית. יחד עם זאת חשוב להכיר בהבדלים: 19% מן הצעירים המשתמשים באינטרנט באופן קבוע מהווים מטרה לשידול מיני מדי שנה. שלא כמו בניצול מיני של ילדים, המתבצע בעיקר על ידי דמויות מוכרות, 97% מההטרדות מהאינטרנט מבוצעות על-ידי זרים, כחצי מהתוקפים הם צעירים מתחת לגיל 25. כמו כן, 99% מהקורבנות בגיל 13-17. תוקפים ישדלו באופן יותר אגרסיבי מתבגרים אשר מפרסמים פרטים אישיים ברשת, בין השאר פרטים על מיניות (Wolak, Finkelhor, Mitchell, & Ybarra, 2008*).

במקרה של פגיעה מינית ברשת, שומרי הסף מצויים במלכוד כפול. ידוע כי קבוצת השווים חשים קושי רב בחשיפה של עמיתם אשר היה קורבן לפגיעה מינית (חד-פעמית או מתמשכת) ופנייה לעזרה. הדבר קשה עוד יותר כאשר מדובר בפגיעה אשר החלה בהכרות באינטרנט, שכן ישנה לגיטימציה מועטה מאוד (שלא נאמר הבנה מועטה) להכריות ברשת מקרב המבוגרים. על כן, נער אשר התוודע לפגיעה מינית של עמיתו שהחלה באינטרנט, יתקשה עוד יותר למצוא את דרכו למבוגר-אחראי שיתן תמיכה.

פגיעה מינית המתרחשת במציאות הפיזית ומקבלת חשיפה באינטרנט

פגיעה מינית המתרחשת במציאות הפיזית עשויה לקבל חשיפה באינטרנט – ולכך שני פנים. מחד, אפשרי כי החשיפה תעשה במטרה להעצים את הפגיעה, זאת באמצעות העלאת סרטונים המתעדים את הפגיעה המינית ללא ידיעת הקורבן, או פרסום פרטים מזהים של הקורבן במרחבים שונים ברשת תוך הכפשתו והצגתו כאוביקט מין. מאידך, החשיפה עשויה להעשות על-ידי הקורבן במטרה לבקש תמיכה ו/או להתריא מפני אותו אדם.

עבור קורבן לפגיעה מינית יש מגוון מקורות לתמיכה והעצמה ברשת. עדויות אישיות מהוות דרך לפרסום הסיפור האישי במטרה ליצר סדר במאורע; להתחבר עם קהל יעד דומה ומבין אשר פורץ את הבדידות ומספק עצות ונחמה; ולתמוך באחרים על סמך נסיון אישי. ברשת קיימים פורומי תמיכה רבים, אתרים ייעודיים המספקים מידע (מספרי טלפון חשובים, המשגה וכו') ותמיכה (פורום, כתובת דוא"ל).

את מוקדי התמיכה הללו ברשת חשוב עד מאוד להכיר מכמה סיבות: (1) אל מוקדים יפנו בבוא העת קורבנות פגיעה מינית, ועל כן הכרות עימם תאפשר הבנה של סוג הסיוע שכבר ניתן. (2) ניתן להפנות באופן יזום או להציג את אלו הנבחרים והאיכותיים בפני קהל יעד על מנת שידעו כי האפשרות קיימת ומאושרת גם על-ידי מבוגר-אחראי. (3) מוקדים אלו מהווים ספר פתוח ללמידה עבור אנשי חינוך וטיפול. כך יוכלו להתוודע למגוון רב מאוד של עדויות המלמדות על דרכי פגיעה שונות וצרכי הקורבן. (4) מן הקיים ניתן ללמוד כיצד ניתן לשפר ולייעל את המערכת כדי לספק מענה טוב יותר לקהל היעד.

לסיכום

בבואנו להתייחס לנושא של פגיעה מינית ואינטרנט חשוב ראשית להבין את המרחב הוירטואלי והשפעתו על המשתמש בכלל ועבור בני-הנוער בפרט. השילוב של כלי אינטראקטיבי ופופולארי מחד, וגיל ההתבגרות מאידך, רוקח התנהגויות בעלות אופי מוכר במרחב זר. על כן, יש לקיים

בבליוגרפיה :

למיש, ד., וריב"ק, ר. (2007). האינטרנט בחיי מתבגרים – פאניקה מוסרית? בתוך: ילדים ישראליים גולשים. בחסות איגוד האינטרנט הישראלי ובסיוע מכון נטוויזן לאינטרנט.

Wolak, J., Finkelhor, D., Mitchell, K., Ybarra, M. (2008). Online "Predators" and their Victims: Myths, Realities and Implications for Prevention and Treatment. *American Psychologist*, 63(2), 111-128

מירן בוניאל-נסים, דוקטורנטית בתחום הפסיכולוגיה של האינטרנט, החוג לייעוץ והתפתחות האדם, הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת חיפה. meyranbn@gmail.com